

[Ninn-Hansen.]

hvervslivet tilstrækkelig mulighed for at gennemføre sammenslutninger (fusioner) og fjerne de nuværende hindringer herfor.

De gældende regler for fusioner er ikke tilstrækkelige. Der er ofte behov for de såkaldt lodrette fusioner. Det er ikke rimeligt, at et indledt samarbejde af f. eks. teknisk karakter ikke kan føres igennem til sin logiske konsekvens, fordi skattereglerne hindrer det. Man hindrer da den fulde nytte af en administrativ og økonomisk rationalisering.

Det forslag, der her fremsættes, bygger på betænkningen af 2. juli 1974 fra den under finansministeriet nedsatte kommission om beskattningen af aktieselskaber og aktionærer. Da forslagsstillerne mener, det vil være væsentligt for erhvervslivet, at forslaget gennemføres hurtigt, har man ønsket lovforslaget — der hviler på forslag fra nævnte kommission — fremsat så tidligt, at det kan gennemføres i indeværende samling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Kurt Hansen) (VS):

Jeg skal hermed tillade mig at fremsætte forslag til lov om ophævelse af lov om mægling i arbejdsstridigheder.

Der har i de sidste år været voksende tendens til at integrere statsmagten i indgåelsen af kollektive overenskomster.

Ved overenskomstforhandlingerne i 1972-73 blev der sat et protokollat i halen af mæglingsforslaget. Af dette protokollat fremgår det, at der skulle nedsættes en kommission til at se på den automatiske dyrtidsregulering. Heri skulle indgå repræsentanter fra „alle interesserede parter“.

Ved de seneste overenskomst-„forhandlinger“ blev der grebet meget direkte ind fra statsmagtens side. Her kunne enhver se, at der ikke var tale om „frie“ forhandlinger.

Tvangsindgrebet har ikke bare virkninger for denne overenskomstperiode. Virkningerne rækker helt frem til 1979. Det fremgår af lov nr. 48 af 11. marts 1975 om forlængelse af kollektive overenskomster og aftaler m. v. og af bemærkningerne til loven, at dyrtidsreguleringen for rene akkorder i fremtiden ikke skal gives som en procentregulering. Endvidere fremgår det, at parterne på arbejdsmarkedet skal optage forhandlinger om, hvorledes dette bedst kan foregås. Disse

forhandlinger skal være afsluttet i 1977 ved ikrafttrædelsen af de fornyede overenskomster. Der skal være en nødvendig tilpasningsperiode på to år. Dette må nødvendigvis være perioden fra 1977 til 1979. (Der kan jo ikke være tale om en indkøringsperiode om en ting, der ikke har været forhandlet). Hensigten med alt dette er at indføre ensartede dyrtidsportioner på 60 øre i timen til alle. Dyrtidsportionerne er altså øremærkede frem til 1979.

Det er vores partis principielle opfattelse, at statsmagten ikke skal være part i de sager, der vedrører arbejdsmarkedet. I konsekvens heraf foreslår vi, at forligsmandsloven (loven om mægling i arbejdsstridigheder) ophæves.

I selve forligsmandsloven er der jo en del bestemmelser, der i afstemningssituationer stiller lønarbejderne i en meget ugunstig position. Her tænkes på sammenkædningsreglerne og afstemningsreglerne. Men efter vores opfattelse må enhver form for statsindblanding udelukkes.

Forligsmandsloven taler om „samfundsøkonomiske hensyn“. Det er efterhånden blevet klart for flere og flere lønarbejdere, hvad „samfundsøkonomiske hensyn“ rent faktisk betyder: hensyn til kapitalejernes profitkrav. Dette vil enhver forligsmand tage hensyn til, ellers vil han sætte sig ud over de såkaldte samfundsøkonomiske hensyn. Og det ville jo være det stik modsatte af, hvad der er statsmagtens rolle i det kapitalistiske samfund. Den statslige forligsmandsinstitution er med andre ord ikke en uvildig mæglinginstans.

Der er større og større forståelse herfor på arbejdspladserne og i visse dele af lønarbejdernes organisationer. Det er vor opfattelse, at de aftaler, der indgås på arbejdsmarkedet, bør hvile på princippet: forhandling — aktion.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte. [Optaget af Tove Nielsen].

(Lovforslag nr. 18. Fremsat 24/1 75. Første behandling 7/3 75. Betænkning 21/3 75).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Af den betænkning, folketingets undervisningsudvalg har afgivet over venstres forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte, har jeg forstået, at der er et flertal bestående af de såkaldte forligspartier, der er rede til at vedtage lovforslaget i dets nuværende skikkelse.

Regeringen er, som jeg oplyste ved førstebehandlingen, imod forslaget. Vi mener, det er uovervejende, skadeligt og i sidste instans økonomisk uklogt af følgende grunde.

Den mest markante ændring af støttesystemet i forhold til den gældende lov er lovforslagets bestemmelse om, at de nuværende statslån, der er rentefrie under uddannelsesforløbet, ophører og i stedet erstattes af rentebærende statskautionserede lån i banker og sparekasser. Dette indebærer for den uddannelsessøgende usikkerhed, større udgifter og vanskelige afbetalingsforhold, usikkerhed, fordi han eller hun ingen som helst sikkerhed har for, at pengeinstitutterne faktisk vil yde det lån, staten vil kautionere for: bank- og sparekassevirksomhed er en forretning, og såfremt de kan tjene mere på et lån til andre eller disse andre er gode kunder i forvejen, ja, så handler man først med dem, særlig i pengeknappe tider. Hvis den uddannelsessøgendes forældre er kunder i banken eller sparekassen, går det måske nemmere; dér kommer uligheden også ind. Usikkerheden varer tilmed hele låneperioden, idet pengeinstitutterne har betinget sig en klausul, hvorefter lånet kan opsiges med et halvt års varsel.

At ændringen vil medføre større udgifter, siger sig selv: 14-15 pct. i rente af et studielån betyder en fordobling i løbet af 5-6 år. Denne større udgift i forbindelse med den relativt korte afdragsperiode, pengeinstitutterne kan tilbyde — det drejer sig for bankernes vedkommende som hovedregel om højst 8 år — vil medføre umådelig tyngende afbetalingsbyrder, ofte 20.000-30.000 kr. årlig.

Det må være klart for enhver, at en meget stor del af låntagerne ikke kan klare afdrag af den størrelse, og så er det staten, der som kautionist må indfri lånet og søge at

finde en afbetalingsordning, låntagerne kan klare. Det vil sige, at staten alligevel, om end ad omveje, yder det lån, man her vil afskaffe, men på vejen er beløbet på grund af rentetilskrivningen blevet stærkt forøget, måske fordoblet.

En vedtagelse over hals og hoved af dette lovforslag, som har så åbenlyse skavanker, virker for mig så meget mere bittert, som et flertal af talerne ved første behandling erklærede sig som tilhængere af en støtteordning, der i videre omfang end den nugældende og dermed også end den i lovforslaget formulerede bygger på lån, og det er jo netop en sådan støtteordning, jeg selv har haft i tankerne.

Jeg sagde ved førstebehandlingen, at jeg arbejder med en ny støtteordning, der i væsentlig større grad end nu er baseret på statslån, men statslån af en ny type, der ikke virker afskrækkende på dem, der går ind i studiet. Det var derfor med glæde, jeg bemærkede, at det radikale venstres medlem af udvalget i betænkningen erkender, at lovforslagets form for ydelse af uddannelsesstøtte kunne være mere tilfredsstillende, og stiller sig åben over for muligheden af at forhandle om reserverne.

Jeg skal til slut gentage, at regeringen mener, det er et uovervejende, skadeligt og i sidste instans økonomisk uklogt lovforslag, og jeg appellerer derfor atter til tingets medlemmer om at udvise sund fornuft og stemme imod lovforslaget.

Søgaard (S):

Som socialdemokratiet meddelte ved førstebehandlingen, kan vi ikke medvirke til dette lovforslags gennemførelse, på baggrund af at det jo ikke ændrer ved de mange omtålige områder, vi godt ved findes i den nugældende uddannelsesstøttelov; derfor er vi altså imod gennemførelsen af dette lovforslag.

Jeg synes også, at de flertalspartier, som nu tilsyneladende agter at gennemføre dette lovforslag, burde beklage over for de uddannelsessøgende, at man vil gennemføre en lov, som hverken er til gavn for de uddannelsessøgende eller for samfundet. Alle sagskyndige, herunder også Rådet for Statens Uddannelsesstøtte, har jo advaret imod at gennemføre denne ordning, som vi i udvalget kun har haft meget få møder til virkelig at

[Søgaard.]

drøfte igennem, og som overhovedet ikke i detaljer og i alle de aspekter, som en rent principiel ændring af loven, som dette her jo er: overgang fra statslån til statsgaranterede lån, har været drøftet og belyst tilstrækkeligt.

Men det er vel forgæves at prøve at overtale forligspartierne til at vente med at gennemføre en ordning, indtil vi dels har et oplæg fra ministeren, dels har mulighed for en virkelig saglig og tilbundsående drøftelse af Statens Uddannelsesstøtte i udvalget og tillige har mulighed for, at administrationen kan gennemføre denne, eventuelt vedtage en ordning på en fornuftig og rimelig måde.

Jeg synes altså ikke, man kan være bekendt at lade dette lovforslag forlade huset på den måde, som flertalspartierne nu tilsyneladende mener det skal ske; at man samtidig har fået fremskridtspartiet med som venlig partner til gennemførelse af dette lovforslag, siger kun noget om, at det fremskridtsparti, der jo ellers har yndet at fortælle, hvilke elendige love man lavede i dette hus, nu er stærkt på vej til, om jeg så må sige, næsten at være den ansproende kraft i dette billede.

Det forslag til lov om ændring af Statens Uddannelsesstøtte, som her foreligger, opfylder jo kun ét bestemt formål: man vil søge gennemført en aktuel bedring af statens udlån på 297 mill. kr. I alle andre aspekter virker det direkte negativt. Alle de unge, der skal vælge finansiering af deres uddannelse, bliver ringere stillet end tidligere, idet det bliver helt anderledes store beløb, som undervisningsministeren har nævnt det, man kommer til at betale tilbage, når den tid kommer, da de statsgaranterede lån skal tilbagebetales. Det betyder også og desværre, må jeg sige, at mange unge, som kommer fra hjem, der ikke er vant til at optage større lån, måske siger nej og holder sig tilbage på den baggrund, at de kommer til at betale måske helt op til 20.000-30.000 kr. pr. år tilbage til banker eller sparekasser. Jeg synes, man her rører ved et afgørende princip i det, der var formålet med Statens Uddannelsesstøtte, nemlig at søge at få de økonomisk dårligst stillede frem til uddannelsesstederne; jeg synes, man bryder med dette princip og bryder med det på en

måde, som vi ikke kan være bekendt og ikke vil være med til.

Hertil kommer også, at under forhandlingerne mellem Statens Uddannelsesstøtte og banker og sparekasser har banker og sparekasser jo erklæret, at de kun ville godkende lån, der afvikledes på højst 8 år, og det vil betyde en meget forstærket tilbagebetaling i forhold til det, man kender i dag. At man samtidig har en opsigelsesfrist på 6 måneder, i tilfælde hvor den uddannelsessøgende vil flytte sin indlånskonto, f. eks. hvis man flytter til en anden by, ja, det betyder i og for sig kun, at man her på lang sigt må erkende, at der kommer en række problemer og vanskeligheder både for de uddannelsessøgende — og i nogen grad for pengeinstitutterne — som ikke er særlig velgennemtænkt.

Det vil jo, som ministeren har oplyst det, heller ikke blive nogen særlig lukrativ forretning, om end måske nok i øjeblikket, at staten sparer 297 mill. kr. i udlån, for den beregning, vi har fået i udvalget, viser jo en stigende lånesum, som staten efter al sandsynlighed selv kommer til at indfri en ret væsentlig part af til banker og sparekasser. Det er jo sådan, at statslånene har kørt meget normalt igennem, men man regner altså med en 50 pct. stigning i de lån, som staten selv skal indfri, i forhold til det, man kender i dag.

Samtidig kommer altså alle besværlighederne med hensyn til den rent administrative indkørsel af det nye system, man her agter at gennemføre. Som den tidligere undervisningsminister, fru Tove Nielsen, selv har gjort opmærksom på i sit oplæg i sin tid, var den 7. marts sidste frist for vedtagelsen, hvis dette skulle klares rent administrativt, og så må vi jo erkende, at dette gevaldigt understreger de besværligheder, som administrationen vil få ved gennemførelsen af dette lovforslag.

Forslaget mener vi altså rammer de økonomisk svagst stillede grupper af unge uddannelsessøgende, det giver ikke det offentlige besparelser, i hvert fald ikke på længere sigt, og vi er derfor imod dette lovforslag. Vi hilser med tilfredshed, at de radikale måske ligesom har fået lidt, jeg havde nær sagt samvittighed på dette område og ligesom vil være med til med lidt omskrivning at mildne luften for de klippede får og

[Søgaard.]

vil drøfte problemet med hensyn til reserverne i udvalget imellem anden og tredje behandling. Det vil vi gerne være med til.

Brixtofte (V):

Besparselsen inden for Statens Uddannelsesstøtte er en del af betalingen for de skattelettelser, som alle har nydt gavn af siden den 1. januar. Besparselsen går ud på, at rentefrie lån fra staten til de uddannelsessøgende erstattes af statsgaranterede lån i banker og andre pengeinstitutter. Stipendier til studerende med en dårlig økonomisk baggrund fastholdes.

Ministeren omtalte de meget betydelige tilbagebetalingsbeløb, som ville være konsekvensen af lovforslagets vedtagelse. Dertil vil jeg sige, at besparelsen betyder, at de, der får en langvarig uddannelse, skal betale mere tilbage til samfundet, og det er en rimelig ting, eftersom de langvarigt uddannede normalt har de højeste indkomster i vores samfund. Med andre ord indebærer besparelsen, at bl. a. akademikerne skal betale mere tilbage til samfundet efter endt uddannelsesforløb, således at bl. a. arbejderne, landmanden, håndværkeren og andre skal betale mindre i indkomstskat.

Fra venstre er det endvidere vigtigt, at besparelsen ikke betyder, at nogen afskæres fra at tage en uddannelse på grund af en dårlig økonomi. Det er der heller ikke tale om ved venstres forslag, idet den samlede finansiering i form af stipendier og statsgaranterede lån nu vil udgøre 16.000 kr. imod hidtil 14.000 kr.

Hr. Søgaard var inde på problemet omkring datoen den 7. marts. Dertil vil jeg sige, at allerede ved førstebehandlingen den 7. marts blev der i folketinget konstateret et klart flertal for lovforslagets gennemførelse. Man må derfor forvente, at administrationen siden den dato har forberedt sig på at gennemføre loven; alt andet ville være uforvarligt.

Venstre kan derfor anbefale lovforslaget.

Jørgen Junior (FP):

Dette lovforslag er, som vi tidligere har sagt, hverken en halv eller en kvart løsning. Der kan ikke gennemføres en fornuftig planlægning, så længe vi kritikløst lader alle uddanne sig, der har lyst dertil. En styring

af samfundet er nødvendig, og først når en reel markedsmekanisme kommer med ind i billedet, kan vi få en fornuftig politik frem. Hvorvidt der så skal være tale om studieløn eller studielån, må kunne diskuteres til den tid.

Det skal derfor indrømmes, også til hr. Søgaard, at vi ikke er særlig begejstrede tilhængere af dette lovforslag, men vi ser det som et lille skridt i den rigtige retning, da der dog reelt er tale om nogle beskedne besparelser; derfor kan vi, som vi sagde ved førstebehandlingen, gå ind for, at lovforslaget vedtages, og vil stemme ja.

Edele Kruchow (RV):

Det radikale venstres baggrund for tilsagn om at medvirke til vedtagelsen af dette lovforslag ligger bl. a. i den opfattelse, vi gav udtryk for i september 1974, da tinget samledes om nedsættelser i indkomstskatten; det var også dette forhold, hr. Brixtofte var inde på. Det er vor opfattelse, at skattnedsættelser altid bør ledsages af beslutninger om, hvorledes der skal skaffes dækning på statens budget for disse nedsættelser.

Under førstebehandlingen af lovforslaget udtalte vi os om det principielle med hensyn til større selvfinansiering fra de studerendes side af studierne. Forskellige forhold gør, at vi ikke finder lovforslagets udformning helt tilfredsstillende, og vi ønsker til afklaring heraf, at forslaget kommer til udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling. Her ønsker vi flere oplysninger om § 10, stk. 4, idet vi ønsker den foreslåede kontering af de nævnte reserver, der vedrører perioden forud for støtteåret 1974-75, vurderet nærmere.

Endelig er vi interesseret i, at loven om uddannelsesstøtten omformes eller ændres fra støtteåret 1976-77, således at især de lange studier får støttevilkår, som fremmer selvfinansiering, uden at mindrebedemlede studieegnede afholder sig fra at gennemføre disse studier.

Gerda Møller (KF):

Jeg vil lige sige til de bemærkninger, der kom bl. a. fra den socialdemokratiske ordfører om den tidnød, vi har været i, at det i hvert fald ikke er det konservative folkeparti, der har været med til at sinke behandlingen af denne sag: fra første øjeblik har vi

[Gerda Møller.]

været parat til at vedstå spareforliget og også til at gennemføre det foreliggende lovforslag.

I den økonomiske situation, som landet befinder sig i, må alle, også de unge, der er under uddannelse, og som får støtte til denne uddannelse, være med til at bære deres del af byrden. Når dertil kommer, at den indtægt, de får, når de engang er færdige, kommer til at ligge på et niveau, der er langt over gennemsnittet for den almindelige skatteyder her i landet, så tror vi heller ikke i det konservative folkeparti på, at der vil blive de store vanskeligheder, som vi også har hørt om her, med henblik på tilbagebetalingen, når de er færdige. Det er i hvert fald mit indtryk, når jeg taler med folk ude i landet, at en ganske almindelig borger her rundt omkring, lige meget hvor man kommer, synes, at mange af disse unge uddannelsessøgende er meget stærkt favoriseret med hensyn til støtte fra det offentlige i forhold til, hvad den unge landmand, hvad den unge håndværker, hvad enten han er faglært eller ikke faglært, kan opnå.

Derfor kan det konservative folkeparti stadig tilsige forslaget sin støtte.

Kristine Heltberg (SF):

Socialistisk folkeparti må på det skarpeste vende sig imod det foreliggende lovforslag. Det gælder bl. a. den teknisk-formelle side af sagen. Vi mener, at forslaget har fået en ganske utilstrækkelig, for ikke at sige uansvarlig, behandling i udvalget. Vi mener, det er blevet jasket igennem, og det fylder os med stor forbavelse, at det har kunnet ske i denne samling, mens det i den samling, hvor det tilsvarende forslag oprindeligt blev fremsat fra venstre-regeringens side i fjor, var komplet umuligt at komme nogen som helst vegne med spørgsmål eller fremskaffelse af egnet materiale til bedømmelse af lovforslaget.

Vi mener, at den måde, det er blevet behandlet på, er et klart eksempel på den form for lovgivning, som giver anledning til berettiget kritik ude i befolkningen for det, som man fra andre partiers side har bebrejdet tinget og kaldt papirroderi og papiruseri. Så vidt jeg kan se, vil loven give anledning til en hel masse administrativt besvær, og dens konsekvenser ligger overhovedet

ikke klart for os i øjeblikket, hvor lovforslaget er til anden behandling.

Men dette er dog intet imod forslaget egentlige konsekvenser, som er et klart brud med den linje, der har været tilstræbt, ikke med stort held, men dog tilstræbt, i retning af at skaffe større adgangsmuligheder til de højere uddannelser for folk fra mere økonomisk svage miljøer. Den form for finansiering, der her er tale om, vil virke meget stærkt afskrækkende på unge fra de miljøer, hvor man ikke er vant til at operere med store banklån, for ikke at sige, at det direkte vil gøre det svært for unge mennesker fra familier, der ikke har de bedste bankforbindelser i forvejen. Det er en socialt skæv lov, en lov, der vil virke stik imod den tendens, som vi i hvert tilfælde fra vor side har søgt at fremme i tinget.

Vi vil desuden pege på, at vi ikke vender os mod denne lov af lutter begejstring for den eksisterende lovgivning på området. Det er ganske klart, at der er mange skævheder og mange fejl, der har gjort studiestøtteordningerne upopulære både hos brugerne og hos den befolkning, der gennem skatterne yder bidrag til dem. Vi har derfor for knap et år siden fremsat forslag om en ændring af uddannelsesstøttesystemet således, at man gør det uafhængigt af nettoindtægten, af den såkaldte skattepligtige indtægt, fordi dette begreb er forsynet med så mange fejl og behæftet med så stor usikkerhed. Vi har ønsket at gøre studiestøtten uafhængig af forældreindtægten på et tidligere tidspunkt — det er måske ikke muligt i øjeblikket — og vi har ikke ønsket at have den knyttet til netop den skattepligtige indkomst, hvor så mange uregelmæssigheder kan finde sted.

Vi vil derfor tillade os at fremkomme med et helt ændret forslag til studiestøtteordninger, som ikke bygger hverken på lån eller stipendier i den nuværende skikkelse, men på et mere, om jeg så må sige kinesisk system, et system, der i højere grad er uafhængigt af pengeinstitutter, af kautionsordninger, kort og godt af alt det, som må virke særlig afskrækkende på unge fra de miljøer, fra hvilke vi netop mener at intelligensreserverne skal hentes frem både til gavn for samfundet og til gavn for netop disse lag.

Men det lovforslag, der ligger på bordet, har intet med vores planer at gøre, vi må

[Kristine Heltberg.]

afvise det på det skarpeste, og vi må på det skarpeste kritisere den måde, det er blevet behandlet på hidtil.

Chr. Christensen (KrF):

Det foreliggende lovforslag tilgodeser ikke i fuldt omfang kristeligt folkepartis opfattelse af, hvordan uddannelsen skal finansieres. Vi har den principielle opfattelse, at adgangen til uddannelserne må være lige for alle, også hvad angår det økonomiske. Derfor har vi ønsket, at første uddannelsesår efter grunduddannelsen skulle finansieres ved stipendier eller legater, og derefter måtte resten af uddannelsen finansieres ved lån, som var rente- og afdragsfri i studietiden. De skulle tildeles uafhængigt af forældrenes økonomiske forhold. Baggrunden for dette syn fremdrog jeg ved første behandling her, og jeg skal ikke tage tid til at gentage den. Men jeg vil gerne sige, at lovforslaget går i retning af den målsætning, vi har, netop ved at overgå til lån.

Desuden er lovforslaget jo et led i det spareforlig, vi fik i september, og jeg er enig med en tidligere ordfører, der fremhævede, at skattenedsættelser måtte modsvares af tilsvarende ydelser fra befolkningens side; dér må også de studerende regnes med.

På baggrund heraf kan kristeligt folkeparti tilsige støtte til lovforslagets gennemførelse nu.

Freddy Madsen (DKP):

Der er af såvel undervisningsministeren som ordførerne for socialdemokratiet og socialistisk folkeparti fremført en række indvendinger imod dette lovforslag, som jeg ikke skal gentage, men jeg kan i øvrigt henviser til, hvad vi sagde allerede under første behandling af dette forslag. Jeg synes imidlertid, der er grund til at hæfte sig ved nogle af de bemærkninger, som nu fremføres her i debatten.

Der bliver jo fra nogle sider gjort synspunkter og argumenter gældende, som faktisk giver det udseende af, at de uddannelsessøgende i vores samfund bærer en væsentlig del af ansvaret for de vanskeligheder, landet befinder sig i. Enhver, der vil gå nøjere ind på tingene, ved, at det er et aldeles urimeligt standpunkt, at tingene tværtimod har udviklet sig på en sådan måde, at

de uddannelsessøgende har vanskeligere forhold, end de har haft tidligere, at ikke mindst spørgsmålet om udviklingen i arbejdsløsheden gør, at i tusindvis af uddannelsessøgende, som tidligere har måttet supplere støtten ved erhvervsarbejde, i disse tider er udelukket herfra og derfor har overordentlig vanskelige forhold. Der er således grund til at støtte netop på dette område og også udvide støtten, således som vi tidligere har foreslået, men det, der åbenbart er sagen, og det, man har en klar fornemmelse af i alle de debatter om disse spørgsmål, som foregår i dette ting, er, at de uddannelsessøgende sammen med enkelte andre befolkningsgrupper er blevet til en pariakaste, hvis indtægter man ved enhver lejlighed skal benytte anledningen til — også for at demonstrere ude omkring — at skære ned. Helt grotesk bliver det, når man her fremfører spørgsmålet om skattelettelserne som et argument i denne forbindelse. Så vidt mig bekendt har de uddannelsessøgende ingen gavn haft af disse skattelettelser. Det er folk, som selv har fået en 5.000-6.000 kr. i skattelettelse igennem skatteforliget i september, der nu står heroppe og siger: ja, men nu må også de uddannelsessøgende være med til at betale. Det forekommer mig faktisk at være en grov form for demagogi at fremføre dette i denne forbindelse.

Dertil kommer, at efter vores opfattelse skal spørgsmålet om støtte til uddannelse ikke umiddelbart kædes sammen med spørgsmålet om skattelovgivning. Det kunne være fornuftigt at gøre det på andre områder. Der tales så meget om, at der her er tale om mennesker, som senere hen kan forvente at få en stor indtægt. Det er der nu ingen der med sikkerhed kan sige med de usikre perspektiver, der tegner sig på nuværende tidspunkt, men hvis det er tilfældet, er det et spørgsmål om gennem en omlægning af den nuværende skattelovgivning at sikre, at de, der kommer til at tjene mest, også kommer til at betale en større andel af det, de så får, gennem skatterne til den tid. Men det er jo det diametralt modsatte, folketinget vedtog her i september.

Så siger man, at der er ingen, der afskæres fra en uddannelse. Man ved udmærket, sådan som det også er fremført, at for en lang række unge, som kommer fra de svage stillede lag, vil det virke afskrækkende, og helt

[Fredy Madsen.]

uforståeligt bliver det, når hr. Chr. Christensen siger, at det er kristeligt folkepartis mål at gå over til rentefri lån, og at dette skulle være et skridt i denne retning. Så vidt jeg kan læse lovforslaget, vil det blive sådan, at man tværtimod går fra de rentefri lån over til de rentebærende lån, så hvordan det regnestykke kan bringes til at gå op, kan hr. Chr. Christensen måske nærmere redegøre for. Det afgørende er, at der i denne sag, som det allerede er fremført også, har været et utroligt hastværk, at man fra flertallets side i udvalget har været helt uimodtagelig bare for tilladelse til at stille relevante spørgsmål og få dem besvaret, før denne betænkning skulle afgives.

Det har gjort, at der også har været rejst spørgsmål om det, der har særlig interesse for os, fordi vi selv har et forslag i den retning, nemlig om reserverne. Vi vil med interesse se på den udvalgsbehandling, der nødvendigvis må være mellem anden og tredje behandling om dette forhold. Bliver dette problem ikke løst tilfredsstillende, vil vi overveje at stille ændringsforslag herom ved tredje behandling.

Arnfast (CD):

Jeg skal ganske kort sige, at centrumdemokraterne står også bag ved dette lovforslag, og vi vil stemme for det. Der har under denne debat været rejst det spørgsmål, om man nu kunne være sikker på, at bankerne ville låne penge ud til de studerende. Det er ikke mit indtryk fra den skole, hvor jeg arbejder, at der er så mange vanskeligheder med det, men hvis der skulle være vanskeligheder, må vi på en eller anden måde prøve at påvirke bankerne. Det er jo sådan, at folketinget har vedtaget, at der også i bankerne skal være offentlige repræsentanter. Jeg har spurgt en af disse offentlige repræsentanter, hvad deres instruks fra handelsministeriet går ud på, og den går bl. a. ud på, at de positivt skal varetage offentlige interesser og synspunkter. Jeg mener, at det er en offentlig interesse at støtte unge, der søger lån til en videregående uddannelse.

Jeg vil tro, at skulle der komme eksempler på, at en bank afviser og hellere vil låne pengene ud til noget andet end investering i ungdommens uddannelse, så må man ved en instruks kunne gøre disse offentlige repræ-

sentanter i bankens bestyrelse begribeligt, at de skal holde øje med, om banken opfylder det rimelige krav, som man må kunne stille, at den også støtter uddannelsen. Det er jo ikke så få penge, der i dag er sat i banker og sparekasser ved hjælp af lovgivning fra denne sal. Det drejer sig om milliardbeløb, som spares op og føres ind, og disse penge må der også kunne disponeres over netop ved hjælp af offentlige repræsentanter.

Jeg skal ikke gå videre ind på det. Vi får lejlighed til også ved tredje behandling, forstår jeg, at drøfte den nærmere udformning af lovforslaget.

Steen Folke (VS):

Det siger sig selv, at VS tager afstand fra dette lovforslag. I forbindelse med udvalgsarbejdet er der kommet svar frem på forskellige spørgsmål, som har vist, hvilke temmelig katastrofale følger forslaget vil have. Der er foretaget en lang række beregninger af statens uddannelsesstøtte, der viser, hvor store udgifter de uddannelsessøgende vil sætte sig i i forbindelse med studier af forskellig varighed. Der har været nævnt nogle af disse eksempler, der vil føre til en årlig afviklingsydelse på et sted mellem 20.000 og 30.000 kr., altså knap 2.000 kr. om måneden i en længere periode. Det siger sig selv, at konsekvenserne af det vil være, at mange studerende — endnu flere end for øjeblikket — vil være henvist til at finansiere deres studier ved hjælp af erhvervsarbejde, hvad der vil føre både til længere studietid og til større frafald. Det siger også sig selv, at disse økonomiske konsekvenser af lovforslaget vil være med til at holde uddannelsessøgende fra de ringere økonomisk stillede hjem borte fra mere langvarige uddannelser.

I forbindelse med udvalgsarbejdet er det også påvist, hvilke administrative problemer der vil opstå ved den meget forhastede gennemførelse af lovforslaget. Jeg skal ikke komme nærmere ind på det her. Andre ordførere har været inde på denne side af sagen.

En af de ting, som jeg synes er mest beklageligt ved lovforslaget, er den rolle, som man tildeler pengeinstitutterne i forbindelse med tildelingen af disse lån. Jeg mener, det er helt uacceptabelt, at pengeinstitutterne, banker og sparekasser, skal sidde og bestem-

[Steen Folke.]

me, hvilke uddannelsessøgende der skal have disse lån, og hvilke der ikke skal. Man har ikke kunnet få noget klart tilsagn fra pengeinstitutterne om, at de kan give lånene til alle, og det bliver under alle omstændigheder deres afgørelse, som bliver afgørende i hver enkelt situation. Dette betyder, at banker og sparekasser reelt får mulighed for at styre udvælgelsen af, hvem der skal have lånene, og dermed for at påvirke rekrutteringen til de forskellige uddannelser. Det kræver ikke megen fantasi at forestille sig, hvilke unge det er, pengeinstitutterne vil anse for at være mest kreditværdige. Det vil følge de sædvanlige regler herfor, og konsekvensen vil blive, at den sociale slagside i rekrutteringen til uddannelserne vil blive endnu mere udtalt, end den er for øjeblikket. Dette forslag som helhed vil med andre ord få temmelig katastrofale følger for et meget stort antal uddannelsessøgende specielt fra økonomisk dårligt stillede hjem, og det vil først og fremmest sige fra arbejderhjem.

Der er ingen tvivl om, at lovforslaget for så vidt er gennemtænkt, mener jeg, fra forslagsstillerens side, og at virkningerne er ganske tilsigtede. Dels har der været talt om disse statslige besparelser, som er nødvendige, og som flertallet jo er enige om skal ramme de sociale og de uddannelsesmæssige områder først og fremmest. Og her må man sige, det er jo ikke bare det flertal, der står bag dette forslag, som for så vidt er enig i denne målsætning. Derudover har det også vist sig, at det virkelig er tilsigtet fra dette flertals side, at forslagene får de sociale konsekvenser, som de får. Jeg tænker på forslagene til besparelser på det sociale område, som bl. a. har og vil have som konsekvens, at kvinder i tusindvis tvinges tilbage til hjemmet på grund af nedskæringerne på daginstitutionsområdet og forringelserne i det hele taget her, og nu har vi i den anden hovedsektor, i uddannelsessektoren, et forslag, her, som vil medføre, at en lang række unge frarøves muligheden for en mere langvarig uddannelse og i stedet for — og det er givetvis meningen — tvinges ud i erhvervslevet med et minimum af kvalifikationer. Disse formål er for mig at se ganske tilsigtede fra forslagsstillerens side, og derfor er der ingen grund til at snakke om, at man

bare ikke har betænkt konsekvenserne og sådan noget. Jeg mener ikke, der er tvivl om, at man har betænkt disse konsekvenser, og at det netop er hensigten med lovforslaget, at det skal have disse virkninger udover den generelle virkning, der jo hele tiden tales om, nemlig en besparelse i de statslige udgifter, og det er klart, at meningen med disse besparelser også er at gavne det private erhvervsliv, at tilføre dette private erhvervsliv fornøden kapital. Det er det, der er hovedsigtet med dette lovforslag såvel som en lang række andre forslag, der for tiden passerer dette folketing.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Hr. Brixtofte, fru Edele Kruchow og enkelte andre var inde på, at dette lovforslag var en del af betalingen for skattelettelsen, der var opnået tidligere på året. Jeg synes, det er vigtigt her at fastslå, at dette ikke er nogen samfundsøkonomisk besparelse, og at det i øvrigt heller ikke på længere sigt vil vise sig at være en statslig besparelse. Jeg har prøvet at dokumentere dette i udvalget og gøre opmærksom på, at den afdragsbyrde, der kommer til at påhvile de enkelte studerende, vil betyde, at staten i langt højere grad må træde ind og indløse lånene over for bankerne. Derfor må man nok sige, at konsekvenserne af en argumentation, der går på, at det alene drejer sig om finansiering af en skattelettelse, meget let kunne få den konsekvens, at skattelettelsen så, hvad gælder denne besparelse, kun kan opretholdes i nogle få år, og det er næppe meningen.

I øvrigt har jeg også undret mig over, at dette lovforslag er fremkommet på et så sent tidspunkt, når man tænker på, at forliget omkring skattelettelserne blev indgået i efteråret. Det har kun givet folketingets undervisningsudvalg mulighed for en meget lemfældig behandling.

Så var hr. Brixtofte også inde på den tankegang, at de mennesker, der i kraft af uddannelsen fik en høj løn, også burde tilbagebetale mere til samfundet. Jeg erklærede mig allerede under første behandling enig i denne tankegang, men det, der er problemet, som fru Gerda Møller også var lidt inde på, er jo, i hvilken hast denne tilbagebetaling skal ske. En afdragsperiode på 8 år vil betyde, at man skal tilbagebetale mellem 20.000 og 30.000 kr. af en begyndelsesløn.

[Undervisningsministeren.]

Det er rigtigt, at vi har gode eksempler på, at akademikernes livslønninger er adskilligt højere end f. eks. en håndværkers livsløn, men begyndelseslønningerne er ikke særlig forskellige, og vi pålægger altså denne gruppe et afdrag, der betyder, at der rent faktisk bliver vanskeligheder med tilbagebetalingen. Det ved vi allerede i dag i forbindelse med de statsgaranterede lån, vi har.

Så vil jeg lige sige til hr. Arnfast, der var inde på spørgsmålet om bankerne, og at det ikke havde været vanskeligt hidtil, at det tror jeg heller ikke, det har. Jeg tror i og for sig også, at bankerne har al mulig god vilje til at løse den opgave, som folketinget i givet fald pålægger dem, men vi må jo ikke glemme, at der har været tale om et begrænset antal, der har anvendt denne låneform indtil nu. Ved dette lovforslag lægger vi det over til en generel låneordning, og det betyder, at bankerne vil få et langt større pres, end de har i dag. Jeg synes ikke, der er noget som helst odidiest i at sige, at banker selvfølgelig er foretninger og må handle efter, at de er det.

Så var hr. Brixtofte inde på en interessant betragtning om skæringsdatoen den 7. marts, og han sagde, at det havde man vel forberedt. Det er klart, at det har været forberedt i rådet for Statens Uddannelsesstøtte, men mener hr. Brixtofte ikke, det er nødvendigt at afvente folketingets handlinger? Mener han, at alene en førstebehandling er afgørende, og at udvalgsarbejdet er det rene tidsspilde? Hvis den tankegang holder, må jeg sige, lover det ikke særlig godt for det arbejde, der skal præsteres i folketingets undervisningsudvalg.

Lad mig så som afslutning igen understrege, at jeg har bedt om samråd i folketingets undervisningsudvalg og fået det, jeg har her haft direktøren for uddannelsesstøtten med og vi har prøvet at forklare, at en ordning som her skitseret, gennemført i dette tempo, vil give uhyre store vanskeligheder med udbetalingen af støtten til de studerende efter sommerferien. Det kan være nødvendigt at understrege det her igen. Det er klart, vi skal gøre vores bedste, hvis dette lovforslag vedtages, men folketingets flertal må i hvert tilfælde vide, hvad det er, de i givet fald vedtager.

Brixtofte (V):

Den sidste udtalelse hilser venstre med tilfredshed. Må jeg dernæst sige om de store tilbagebetalingsforpligtelser. Der bliver talt om en ydelse på 20.000-30.000 kr. Man må ikke glemme, at det er beregninger, der er foretaget ud fra den forudsætning, at man om 10 år fra dags dato f. eks. har en sådan afdragsforpligtelse, men om 10 år vil begyndelseslønnen for akademikere jo ikke være den begyndelsesløn, de har i dag, men et langt højere beløb, og hvis man derfor sammenligner forpligtelsen på 20.000-30.000 kr. med den begyndelsesløn, der til den tid vil gælde, er der ikke tale om en særlig stor forpligtelse.

Det er endvidere sådan, at man stadig væk har rentefradragsret her i landet, og rentefradragsretten betyder, at man i de første år kan trække det hele fra på selvangivelsen, indtil man når ned til hovedstolen. Det vil altså sige, at man kun skal betale en lille ydelse i starten, og derefter vokser ydelsen, altså et princip, som jeg forstår undervisningsministeren kan tilslutte sig.

Med hensyn til tidsfristen vil jeg gøre opmærksom på, at venstre har ønsket at få lovforslaget til første behandling før den 7. marts, men det kunne ikke lade sig gøre, ikke mindst af hensyn til undervisningsministeren. Dernæst har vi, som det er nævnt, konstateret et klart flertal for lovforslaget, vi har under udvalgsbehandlingen fået besvaret en række spørgsmål, og vi har i venstre og i andre partier prøvet at fremskynde behandlingen, sådan at det blev nemmest muligt for undervisningsministeren at administrere lovforslaget.

Jørgen Junior (FP):

Hr. Freddy Madsen påpegede, at lovforslaget vil gøre forholdene vanskeligere for de unge, og det er rigtigt. Også jeg mener, at det får social slagside, hvilket vi synes er synd.

Det er imidlertid mere synd for de uddannelsessøgende, der nu i massevis sluses ind i uddannelser, der ikke er brug for. Det vil ende med, at de enten bliver arbejdsløse eller vil kræve stillinger i staten, som staten og landet overhovedet ikke har brug for at besætte. Derfor er det en ekstra grund til, at vi må gå ind for dette lovforslag.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Meget kort, for at der ikke skal opstå myter. Jeg har bestemt ikke modsat mig en behandling af dette lovforslag før den 7. marts.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1-12 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger. [Af Glistrup m. fl.].

(Lovforslag nr. 71. Fremsat 21/2 75. Første behandling 13/3 75. Betænkning 20/3 75).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ove Hansen (S):

Mit parti har ved tidligere lejligheder, også ved førstebehandlingen af dette lovforslag, vist nogen sympati for tanken om at ophæve den særlige afgift på de såkaldte hårde hvidevarer. Af hensyn til den finanspolitiske situation her i landet mener vi imidlertid ikke, det er forsvarligt at medvirke til ophævelsen på nuværende tidspunkt.

Vi har under udvalgsbehandlingen fået en henvendelse fra Hvidevarebranchens Fællesråd, og vi har talt med dem om de problemer, de har haft, også de beskæftigelsesmæssige. Men vi har efter forhandlingen fået nogle tal fra ministeren, som jeg synes er

værdifulde, for de viser, at eksporten i 1974 af såkaldte hårde hvidevarer har været en del større, end den var i 1973, og at importen i 1974 har været mindre, end den var i 1973. Jeg skal ikke nævne tallene, de fremgår af betænkningen, men jeg nævner blot dette, fordi vi af beskæftigelsesmæssige grunde har vist en vis positivitet. Denne gang kan vi altså ikke medvirke.

Christoffersen (V):

Venstres opfattelse af afgiften er ikke ændret under udvalgsbehandlingen. Afgiftens provenu indgår jo i grundlaget for finansieringen af skattelettelserne og i den samlede finanslov. De oplysninger, vi har fået under udvalgsarbejdet, viser, at afgiften har haft en række af de valutamæssige virkninger, som netop var formålet med dens indførelse, og vi vil derfor ved tredje behandling afvise lovforslaget.

Glistrup (FP):

Da fremskridtspartiet for fem fjerdingår siden begyndte at deltage i lovgivningsarbejdet, var vi godt nok klar over, at alt ikke var superideelt hos gammelparterne. Vi gjorde os imidlertid naivt den illusion, at der stadig her i tinget gjaldt det gamle ord om, at et ord er et ord, og en mand er en mand. Nu må vi så ved afslutningen af den hårde hvidevareafgifts sagsbehandling konstatere, at vi var for blåøjede og for naive.

Først lokkede venstre os den 15. maj sidste år til at stemme for dette forslag om hvidevareafgift mod et klart skriftligt løfte om 10 mia kr. skattelettelse. Derefter sveg venstre ganske klart dette løfte ved den 20. september at stemme imod selve denne skattelettelse på de 10 mia kr., som var forudsætningen for denne hvidevareafgifts eksistens.

Herefter blev det lovforslag, hvis endelige skæbne nu skal afgøres i de kommende dage, fremsat fra fremskridtspartiets side, og vi modtog opbakning fra det største af gammelparterne, fra socialdemokratiets side. Men så gik det jo således, at takket være forskellige dispositioner i det daværende skatte- og afgiftsudvalg, som næppe var overensstemmende med folketingsflertallets ønske, foranledigede den daværende statsminister valg udskrevet en times tid før tredje behandling af lovforslaget skulle have